

TUTKIMUSRAPORTTI

OULU

Otto Karhin puisto

Kaapelikaivaukseen arkeologinen valvonta
17.–18.9.2012

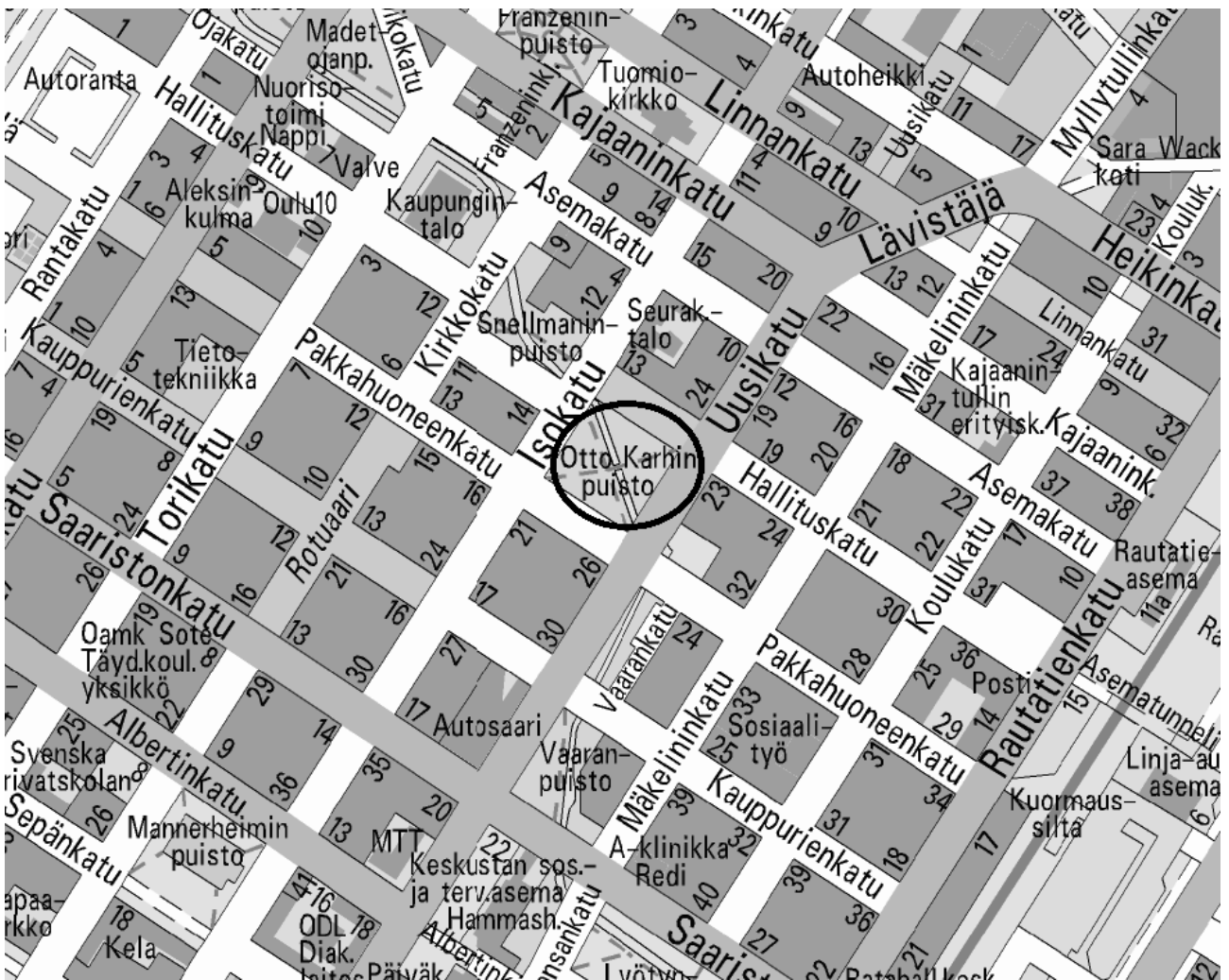

MUSEOVIRASTO

KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITO | ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT
VILLE HAKAMÄKI & AKI HAKONEN

Tiivistelmä

Oulun Otto Karhin puistossa suoritettiin kaupunkiarkeologinen valvonta aikavälillä 17.–18. syyskuuta 2012. Valvonta liittyi alueella suoritettaviin maakaapelin asennustöihin ja sitä kautta myös Kivisydämen maan-alaisen paikoitusalueen rakennushankkeeseen. Alueelta ei tavattu selkeitä rakenteita maaperän ollessa kivikkoista ja sen vuoksi hankalasti havainnoitavaa. Kaivantoa dokumentoitiin valokuvaamalla ja piirtämällä. Valvonta lopetettiin vanhastaan alueella olleen maakaapelikaivannon kohdalla, sillä maaperän havaittiin olevan sekoittunutta ja löydötöntä.

Peruskarttaote. Valvottu alue merkitty ympyrällä. Karttopohja © Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut. Päivitetty 29.6.2012. Lisäykset: V. Hakamäki 21. syyskuuta 2012.

SISÄLLYSLUETTELO

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT.....	1
1. JOHDANTO.....	2
2. KOHTEEN HISTORIALLINEN TAUSTA.....	2
3. TUTKIMUSMENETELMÄT.....	3
4. VALVONNAN KULKU.....	3
4.1. Kaivanto 1.....	4
4.2. Kaivanto 2.....	5
5. HAVAINNOT.....	5
LÄHTEET.....	6

KUVALUETTELO

PIIRROKSET

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Tutkimuskohde	Oulu, Otto Karhin puisto
Tutkimuksen laji	Kaupunkiarkeologinen valvonta
Kohteen ajoitus	1700–1800-luku
Peruskarttalehti	2444 09 Oulu
Yhtenäiskoordinaatit	P=7213704, I=3428297, z= n. 6,00 m mpy
Tutkimuslaitos	Museovirasto, arkeologiset kenttäpalvelut
Vastuhenkilöt	HuK Ville Hakamäki & fil. yo Aki Hakonen
Kenttätöaika	17.–18. syyskuuta 2012
Tutkitun alueen laajuus	n. 42 m ²
Tutkimuksen kustantaja	Oulun Energia
Budjetti	n. 2100 €
Löydöt	—
Mustavalkokuvat	—
Digikuvat	—
Aikaisemmat tutkimukset	
Ikonen & Mökkönen 2002	Tiia Ikonen & Teemu Mökkönen, Oulu – <i>Uleåborg. Kaupunkiarkeologinen inventointi 2002.</i> MV/RHO.
Kallio-Seppä 2007	Titta Kallio-Seppä, Oulu – <i>Uleåborg. Kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivitys 2007.</i> MV/RHO.
Oikarinen 2009	<i>Teija Oikarinen, Oulu, Otto Karhin puisto (1P), (OOK-09) - Kaupunkiarkeologinen koekaivaus 1.6.—5.6.2009.</i> MV/RHO.
Raportin sivumäärä	6
Liitteet	4
Alkuperäisen raportin säilytyspaikka	Museoviraston arkeologinen keskusarkisto. Helsinki.

1. JOHDANTO

Oulun Otto Karhin puiston alueella suoritettiin maakaapelin kaivuutöihin liittyvä kaupunkiarkeologinen valvonta 17.–18.9.2012. Puisto on vuosien 2002 ja 2007 kaupunkiarkeologisissa inventoinneissa määritelty I-luokan historialliseksi muinaisjäännöskohteeksi, eli alueeksi, jossa suurella todennäköisyydellä on säilynyt kaupungin varhaisvaiheista kertovia merkkejä (Kuva 1).¹ Vuoden 2009 koekaivauksissa puiston länsireunalta todettiin 1700-luvulle saakka ajoittuvia kulttuurikerroksia.²

Kaivettu kaapelioja liittyi Oulun kaupungin Kivisydän-pysäköintiluolaston rakennustöihin ja työn suorittamisesta sekä kuluista vastasi Oulun Energia. Kaapelikaivanto kulki Uusikadun laidalta puiston halki luoteeseen, jossa se liittyi jo ennestään kaivettuun vanhaan kaapeliojaan. Mahdollisten kulttuurikerrosten säilyttämiseksi kaapeliojan konekaivuu suoritettiin arkeologien valvonnassa. Valvonnasta vastasivat HuK Ville Hakamäki ja fil. yo Aki Hakonen.

Oulussa 21. syyskuuta 2012

Ville Hakamäki
Valvoja

Aki Hakonen
Valvoja

2. KOHTEEN HISTORIALLINEN TAUSTA

Otto Karhin puisto on Oulun vanhin puisto. Vielä 1600-lukujen kartoissa alue näyttäytyy kaupungin rajojen ulkopuolisena peltoalueena, mutta vuoden 1705 tulipalon jälkeisiin karttoihin osa nykyisen puiston alueesta on merkitty kaupungin laitamilla olevaksi korttelialueeksi. Näin ollen puiston kulttuurikerrosten voidaan olettaa ajoittuvan joko 1700-luvun alkuun tai 1600-luvun loppuun.³ Vuoden 1822 suurpalon jälkeen Kaupungin varsi jätettiin rakentamatta. Tällä pyrittiin estämään mahdollisten uusien tulipalojen levittäytymistä kaupunginosasta toiseen. Nämä plaaneiksi kutsutut rakentamattomat alueet eivät olleet puistomaisia, vaan niissä kasvoi rehuksi huutokaupattavaa heinää. Vuonna 1875 Otto Karhin puiston paikalla oli Appelgrenin plaaniksi kutsuttu suoja-alue.⁴ Mainittu plaani sai ensimmäiset puistomaiset piirteensä 1882–1883, jolloin paikalle istutettiin koivuja. Hieman myöhemmin, vuonna 1890 aluetta alettiin kutsua Vapaapalokunnan tai Palokunnan puistoksi Pakkahuoneenkadun ja Uusikadun kulmassa sijaitsevan VPK-rakennuksen mukaan. Nimi säilyi vuoteen 1959, jolloin puisto nimettiin oululaisen kunnallispoliitikon ja Osuuskaupan johtajan mukaan Otto Karhin puistoksi.⁵

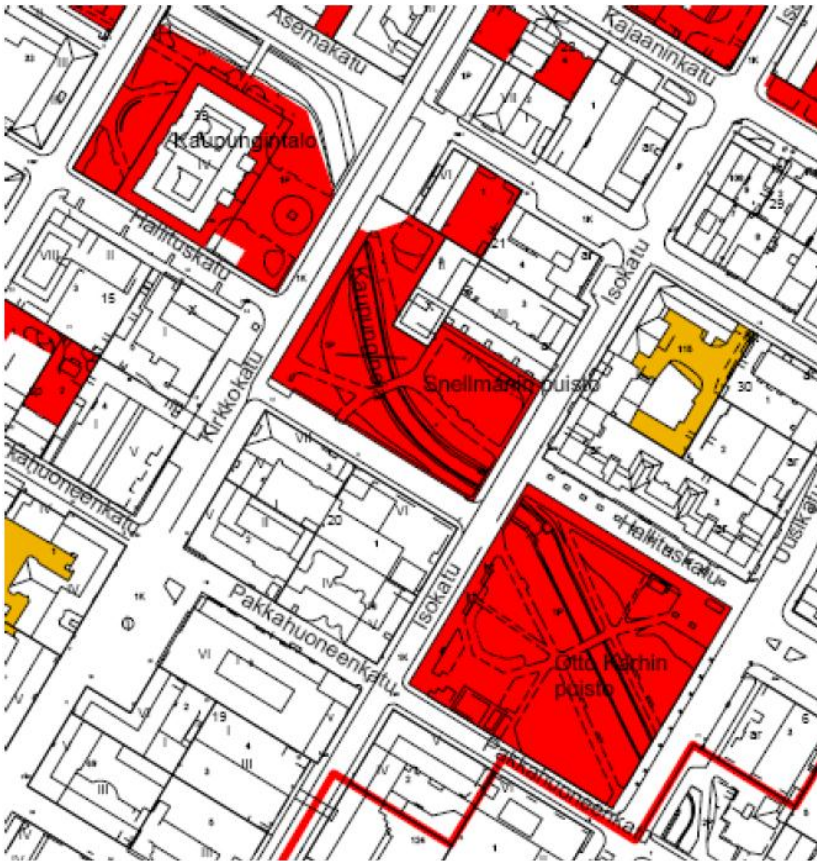
¹ Ikonen & Mökkönen 2002; Kallio-Seppä 2007.

² Oikarinen 2009.

³ Oikarinen 2009: 10.

⁴ Virkkunen 1953: 279–280.

⁵ Niskala et al. 2008: 60–63.

KUVA 1. Otto Karhin puiston sijoittuminen Oulun nykyiseen asemakaavaan. Punaisella merkityt alueet on määritelty inventoinnissa I-luokan muinaisjäännöskohteiksi. Lähde: Kallio-Seppä 2007, liite 1. yksityiskohta.

3. TUTKIMUSMENETELMÄT

Kaapeliojan kaivaus suoritettiin kaivinkoneella noin 10 senttimetrin tasoissa. Menetelmä osoittautui kuitenkin haasteelliseksi maaperän suuren kivimäärän vuoksi ja näin ollen kaivetut tasot olivat noin 20–30 senttimetriä paksuja. Korkeus merenpinnasta mitattiin Uusikadun ja Hallituskadun risteyksessä olevasta kiintopisteestä (KP 444), jonka korkeus oli 6,522 m mpy (Piiros 1). Valvonnan yhteydessä keskityttiin erityisesti puu- ja kivirakenteiden havainnointiin eikä vähäisiä löytöjä kerätty talteen. Kaivannon profiilia dokumentoitiin laatimalla piirroset kahdesta informatiivisimmaksi määritellystä kohdasta. Lisäksi kaivannon koko pituudelta laadittiin poikkileikkausluonnos, johon havaitut rakenteet ja ilmiöt merkittiin (Piiros 1).

4. VALVONNAN KULKU

Valvonnan aikana Otto Karhin puiston läpi kaivettiin kaiken kaikkiaan noin 43 metriä⁶ pitkä kaakko-luode suuntainen kaapelikaivanto, joka on tämän raportin selkeyttämiseksi jaettu kahteen osaan (Kaivannot 1 ja 2, Piirros 4). Erottavana tekijänä mainittujen kaivantojen suhteen toimi puiston läpi suuntaan lounas-koillinen kulkeva kivetty kävelytie, jota ei kaivuutöiden vuoksi ollut tarpeellista katkaista. Kaivannon minimisyvyys oli 80 senttimetriä, mutta käytännössä maata poistettiin noin metrin syvyyteen asti. Leveyttä kaivannolla oli noin metri. Muokattavalla alueella tiedettiin jo entuudestaan olevan vanhempi sähkökaapeli, jonka havaittiin alkavan kaivanto 2 puolen välin paikkeilla. Kaivantoa 1 puolestaan halkoi vanha viemäri- ja, joka havaittiin 14 metrin päässä Uusikadusta. Viemärikaivannon kohdalla maata oli muokattu noin 2 metrin matkalta.

4.1. Kaivanto 1

Kaivanto 1 alkoi Uusikadun varrelta kevyen liikenteen väylän viereltä. Valvonnan alussa paikalle oli jo valmiiksi kaivettu arviolta 1–2 metriä leveä kuoppa, josta kaapelikaivantoa töiden alettua jatkettiin. Kaivanto 1 jatkui puiston läpi kulkevalle kävelytielle saakka ja näin ollen sille kertyi pituutta noin 23 metriä. Kaivantoa 1 dokumentoitiin valokuvaamalla. Lisäksi kahdesta kohtaa laadittiin profiilipiirroksat stratigrafian havainnollistamiseksi (Piirroksat 2 ja 3).

Tarkasteltavaa aluetta peitti noin 20–30 senttimetriä paksu multakerros, jonka jälkeen havaittiin ruskea, noin 20 senttimetriä paksu ja löydötön hiekkakerros. Tämän alla havaitun noin 2 cm paksun vaalean hiekkakerroksen jälkeen alkoi tummanharmaa, kiven- ja tiilensekainen maakerros, joka jatkui kaivannon maksimisyvyyteen saakka. Kaivannon kapeuden ja kivien suuren lukumäärän vuoksi rakenteita oli tältä osin hankala erottaa joskin kahdessa kohtaa, aivan kaivannon 1 alussa ja lopussa hahmottui mahdollisesti rakenteellista kivikkoa (Piirros 2). Todennäköisemmältä kuitenkin vaikuttaa, että kaivannon 1 alueella oleva kiviaines olisi vuoden 1822 tulipalon jälkeisen suoja-alueen perustamisen aikoihin hajotettujen rakennusten purkujätettä. Tässä kerroksessa oli havaittavissa myös muutamia löytöjä, lähinnä eläinluuta, pullolasia ja jonkin verran fajanssia. Kaiken kaikkiaan löytömateriaali oli kuitenkin vähäistä eikä varsinaisia ajoittavia löytöjä tavattu.

4.2. Kaivanto 2

Kaivanto 2 alkoi puistoa halkovan tien luoteispuolelta ja jatkui noin 20 metrin matkan katkaisten Hallituskatua kohti kulkevan sorapäällysteisen kävelytien matkallaan. Kaivannossa 1 havaittu kiven ja tiilen sekainen maakerros jatkui noin 3.5 metriä kaivannon 2 puolelle. Lähes kaikki kaivannon 2 löydöistä, lyhyt liitupiipun varren kappale, *bolus*-kiviollinen punasavikeramiikan pala sekä jonkin verran eläinluuta saatiin tältä alueelta. Vanha sähkökaapeli havaittiin noin 14 metrin päässä kaivannon 1 alkupisteestä. Kaapelin kohdalla maaines oli sekoittunutta eikä siinä ollut nähtävissä selkeää stratigrafiaa tai löytöjä. Vanha kaivanto jatkui valvottavan alueen suuntaisesti, joten tältä osin valvontaa ei katsottu tarpeelliseksi jatkaa.

⁶ Molemmat kaivannot olivat hieman käyriä. Pituus on mitattu sisäkaarista.

5. HAVAINNOT

Valvonnan aikana ei tavattu selkeitä rakenteita. Tarkasteltava alue oli suurelta osin hyvin kivikkoista ja mahdollisten rakenteiden erottaminen hajallaan olevasta kivikosta sen vuoksi vaikeaa. Kahdessa kohdassa kivikko vaikutti mahdollisesti muodostavan profiiliin jatkuvan rakenteen, mutta kaivannon kapeuden vuoksi tätä ei voida todeta varmuudella. Myöskään ajoittavia löytöjä ei tavattu, joskin jonkin verran keramiikkaa, lasia ja eläinluuta havaittiin. Näitä melko tyyppillisiä historiallisen ajan esineitä ei katsottu tarpeelliseksi tallettaa. Noin seitsemän metriä ennen kaivannon loppupistettä havaittiin maassa vanhan maakaapelin paikka. Tältä osin maa oli sekoittunutta ja löydötöntä, eikä valvonnalle enää nähty tarvetta.

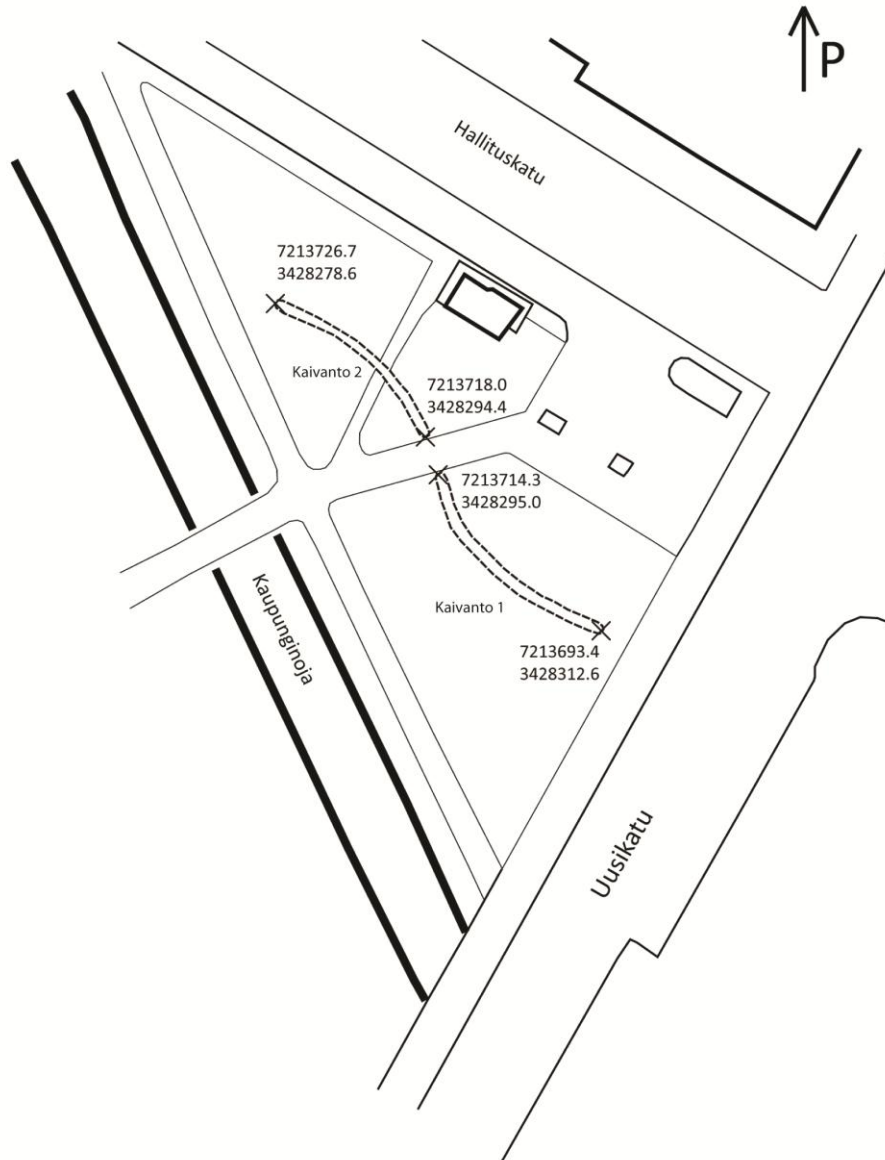
LÄHTEET

- Ikonen & Mökkönen 2002
Tiia Ikonen & Teemu Mökkönen, Oulu – *Uleåborg. Kaupunkiarkeologinen inventointi 2002.* MV/RHO.
- Kallio-Seppä 2007
Titta Kallio-Seppä, Oulu – *Uleåborg. Kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivitys 2007.* MV/RHO.
- Oikarinen 2009
Teija Oikarinen, Oulu, Otto Karhin puisto (1P), (OOK-09) - Kaupunkiarkeologinen koekaivaus 1.6.—5.6.2009. MV/RHO.
- Niskala et al. 2008
Niskala Kaarina, Okkonen Ilpo & Kalleinen Lassi 2008, *Puistojen Oulu.* Oulu.
- Virkkunen 1953
A.H. Virkkunen, *Oulun Kaupungin historia I.*

KUVALUETTELO

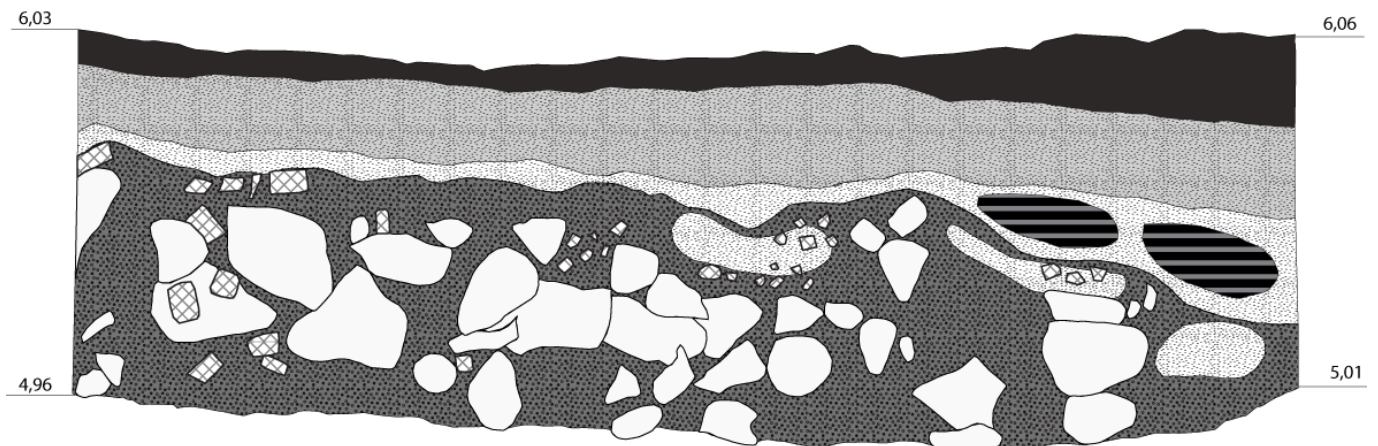
Pää- ja alanumero	Tyyppi	Kohde	Päivämäärä	Aihe	Kuvaaja	Suunta
DG2654_1	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	17.9.2012	Yleiskuva alueesta ennen kaivuuta	A. Hakonen	SE
DG2654_2	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	17.9.2012	Tiilikerrok, Kaivanto 1	A. Hakonen	NE
DG2654_3	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	17.9.2012	Tiilikerrok noin 9 metriä tieltä, Kaivanto 1	A. Hakonen	SE
DG2654_4	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	17.9.2012	Profiilin ylin 30 cm, noin 13 metriä tieltä, Kaivanto 1	A. Hakonen	SW
DG2654_5	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	17.9.2012	Työkuva, Kaivanto 1	A. Hakonen	SE
DG2654_6	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	17.9.2012	Profiili, Kaivanto 1 länsipääty	A. Hakonen	NE
DG2654_7	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	17.9.2012	Työkuva, Kaivanto 2	A. Hakonen	NW
DG2654_8	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	18.9.2012	Rakenne, Kaivanto 1 itäpääty	A. Hakonen	NE
DG2654_9	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	18.9.2012	Profiili, Kaivanto 1	A. Hakonen	SW
DG2654_10	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	18.9.2012	Profiili, Kaivanto 1	A. Hakonen	SW
DG2654_11	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	18.9.2012	Profiili, Kaivanto 1	A. Hakonen	NE
DG2654_12	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	18.9.2012	Profiili jossa mahdollinen rakenne, Kaivanto 1	A. Hakonen	NE
DG2654_13	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	18.9.2012	Profiili, Kaivanto 2	A. Hakonen	SW
DG2654_14	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	18.9.2012	Yleiskuva kaapeleista kaivannon 2 länsipäädysssä	A. Hakonen	NW
DG2654_15	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	18.9.2012	Profiili, Kaivanto 2	A. Hakonen	SW
DG2654_16	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	18.9.2012	Profiili, Kaivanto 2	A. Hakonen	NE
DG2654_17	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	18.9.2012	Yleiskuva, Kaivanto 2	A. Hakonen	NW
DG2654_18	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	18.9.2012	Yleiskuva, Kaivanto 1	A. Hakonen	SE
DG2654_19	digi	Otto Karhin puisto, Oulu	18.9.2012	Kaivannosta 1 nostettua maata ja kiviä	A. Hakonen	SE

PIIRROKSET

<p>OULU Otto Karhin puisto Hakamäki V. & Hakonen A. 2012</p>	<p>Alueen yleiskartta ja kaivantojen koordinaatit (KKJ:n yhtenäiskoordinaatiston mukaan)</p>
<p>Mittausdokumentointi Ville Hakamäki & Aki Hakonen 17.-18.9.2012 Puhtaaksipiirto: Aki Hakonen</p>	<p>MUSEOVIRASTON ARKEOLOGINEN KESKUSARKISTO, HELSINKI</p> <p style="text-align: center; font-size: 1.2em;">Piirros 1</p>

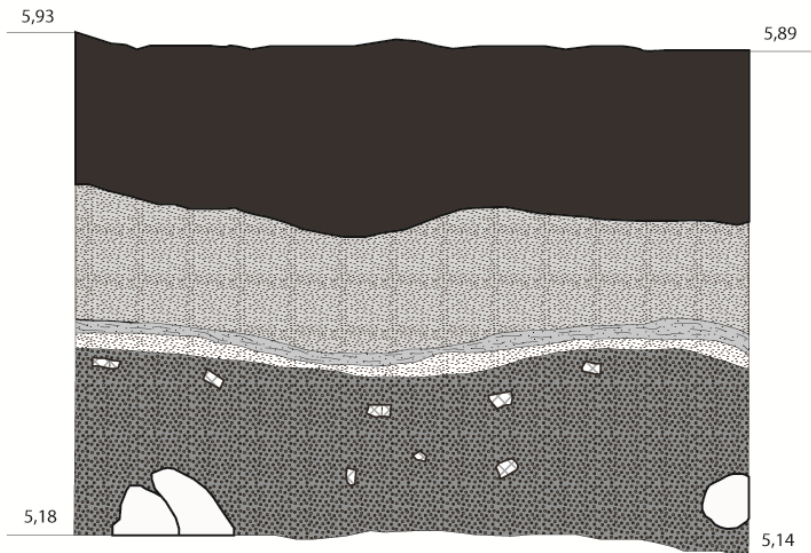

- Ruokamultakerros
- Mullan jälkeinen ruskea hiekkakerros
- Vaalea hiekka
- Tummanharmaa kivien välinen heikka
- Hiilensekainen maa
- Tiili
- Kivi

0 1 m

Itä →

<p>OULU Otto Karhin puisto Hakamäki V. & Hakonen A. 2012</p>	<p>Kaivanto 1 länsipäädyn koillisprofili</p>
<p>Mittausdokumentointi Ville Hakamäki 18.9.2012</p>	<p>MUSEOVIRASTON ARKEOLOGINEN KESKUSARKISTO, HELSINKI</p>
<p>Puhtaaksipiirto: Ville Hakamäki</p>	<p>Piirros 2</p>

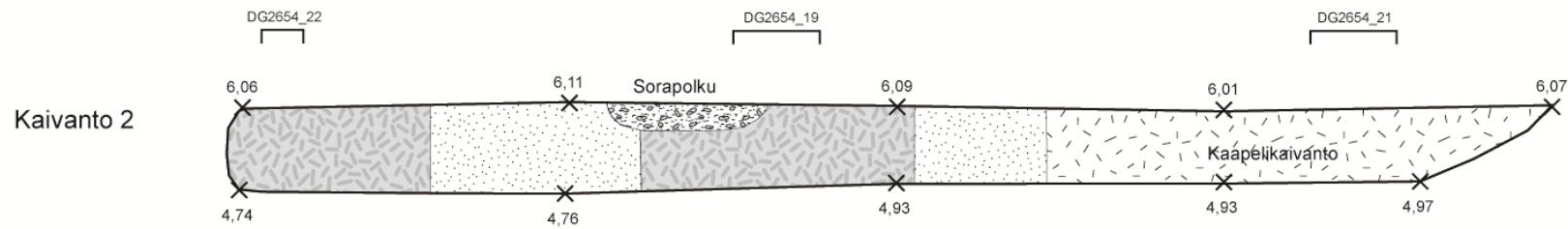
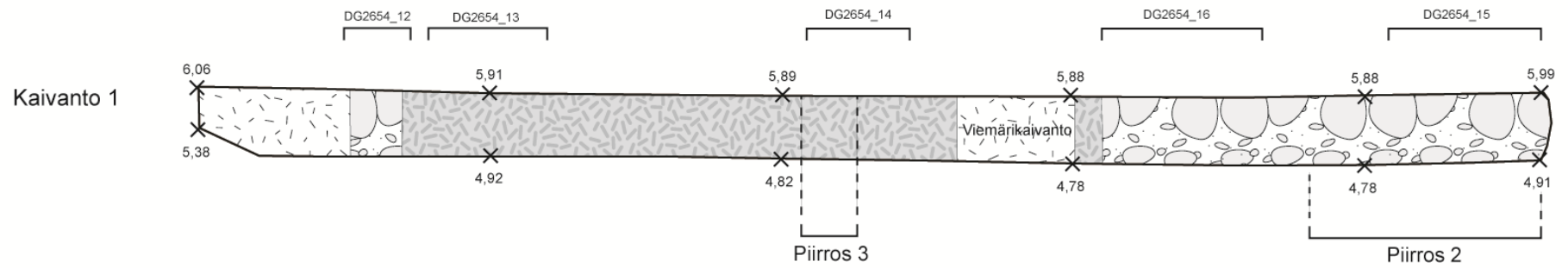

- Ruokamultakerros
- Mullan jälkeinen ruskea hiekkakerros
- Tiivis savikerros
- Vaalea hiekka
- Tummanharmaa kivien välinen heikka
- Tiili
- Kivi

0 50 cm

← Itä

OULU Otto Karhin puisto Hakamäki V. & Hakonen A. 2012	Kaivanto 1 keskeltä lounaisprofiilia
Mittausdokumentointi Ville Hakamäki 18.9.2012	MUSEOVIRASTON ARKEOLOGINEN KESKUSARKISTO, HELSINKI
Puhtaaksipiirto: Ville Hakamäki	<h1>Piirros 3</h1>

0 5 m

= Tiilien ja kivien sekaista maata	= Sekoittunutta maata
= Mahdollinen rakenne	= Sora
= Hiekkakerrostuma	= Profiilivalokuvan kohde

OULU Otto Karhin puisto Hakamäki V. & Hakonen A. 2012	Kaivantojen lounaisprofiilien luonnostelma
Mittausdokumentointi Aki Hakonen 17.-18.9.2012	MUSEOVIRASTON ARKEOLOGINEN KESKUSARKISTO, HELSINKI
Puhtaaksipiirto: Aki Hakonen	Piiros 4